

מבוא

סוגיית היציבות הפיננסית של חברות היא ללא ספק הסוגיה שזכתה לסיקור הנרחב ביותר במהלך העשור האחרון, הן בכלי התקשורת המרכזיים והן במדורי החדשות הפיננסית ברחבי העולם. הכול התחיל עם פרוץ המשבר הפיננסי אשר התחיל בשנת 2008 ונמשך כמעט עשור שלם. בתחילת המשבר הפיננסי היינו עדים לפשיטות רגל של תאגידי ענק לרבות חברות ביטוח, בתי השקעות ובנקים. חברות אחרות שנחשבו כיותר מדי גדולות בשביל להיכשל (Too Big to Fail) וביניהם נמנו בנקים גדולים וחברות ביטוח (כגון AIG) שהממשל האמריקאי נקט צעדים משמעותיים על מנת למנוע מצב שהחברות הללו יפשטו רגל ובכך למנוע נזק גדול יותר לכלכלה האמריקאית אלמלא חברות אלה היו פושטות רגל.

כאמור, פשיטות רגל לא היות נחלתם הבלעדית של תאגידי אמריקאים. גם במשק הישראלי היינו עדים בשנים האחרונות לפשיטות רגל של חברות גדולות דוגמת הבנק למסחר, אורתם סהר, נגב קרמיקה ועוד. כמו כן, היינו עדים לא אחת למקרים בהם תאגידי ענק בישראל נקלעו לחדלות פירעון והמשך פעילותם כעסק חי הייתה בזכות הסדרי חוב ענקיים דוגמת הסדר החוב של חברת אפריקה ישראל בשנת 2010 שנאמד בהיקף אסטרונומי של 8 מיליארד שקל¹.

המשבר הפיננסי שהתרחש בשנת 2008, כמו כן ריבוי מקרים של חברות ענק אשר הכריזו על פשיטות רגל או נקלעו למצב של חדלות פירעון אשר העלו ספקות משמעותיים בדבר יכולת חברות אלו להמשיך ולפעול כעסק חי, כל האירועים האלה ביחד העלו לסדר היום הציבורי את סוגיית היציבות הפיננסית של חברות בכלל ובדגש על חברות הנסחרות בבורסה אשר בהם הציבור מושקע במישרין ובעקיפין.

כאשר מתגלים סימנים ראשונים לאי יציבות של העסק, בדרך כלל לוקח פרק זמן מסוים מהיום בו מתגלים סימני אזהרה אלו ועד ליום בו החברה מכריזה על חדלות פירעון, מצב לא נעים בעליל אשר מעמיד בפני החברה שתי אפשרויות, הראשונה הגעה להסדרי חוב עם הנושים שלה דוגמת אפריקה ישראל והאופציה השנייה, במידה והיא לא מצליחה להגיע להסדר חוב עם הנושים שלה, היא הכרזה על פשיטת רגל, תהליך אשר בסופו החברה מפורקת ונעלמת מהעולם.

בתהליך שתואר לעיל, ישנה חשיבות רבה לרואה החשבון המבקר של אותה חברה שנקלעה לקשיים. תקנות ניירות ערך בפרט (במקרה של תאגידי מדווחים) ותקני הביקורת המקובלים בישראל בכלל ובפרט תקן ביקורת 58 – העסק החי, מנחים את רואה החשבון המבקר בדבר חובותיו בעת ביקורת דוחות כספיים, לגבי נאותות העסק החי כבסיס להכנת הדוחות הכספיים².

בשל חשיבות נושא היציבות הפיננסית של חברות בכלל, ובפרט האחריות הרבה המוטלת על רואה החשבון המבקר בעת ביקורת דוחות כספיים של אותן חברות, כפי שמנחה ומחייב גילוי דעת 58, ולכן בחרתי להתמקד בעבודה זו בניתוח סוגיית "העסק החי" בחברות ישראליות תוך התמקדות בניתוח מאמר העוסק בחברת אפליי טכנולוגיות מובייל מתקדמות בע"מ³ (להלן – חברת אפליי), חברה ישראלית הנסחרת בבורסה לניירות ערך בתל אביב כפי שאפרט וארחיב בהמשך.

¹ <https://www.themarket.com/markets/1.566529>

² סעיף 2 בגילוי דעת 58 – העסק החי של לשכת רואי חשבון בישראל.

³ <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001208041>

גילוי דעת 58 – העסק החי

בטרם אתחיל בניתוח המאמר העוסק בחברת אפליי, ברצוני לתת רקע וסקירה קצרה אודות גילוי דעת 58 – העסק החי אשר בא להנחות את רואה החשבון המבקר בדבר חובותיו בעת ביקורת דוחות כספיים, לגבי נאותות הנחת העסק החי כבסיס להכנת הדוחות הכספיים. רואה החשבון המבקר מצרף לחוות הדעת, אשר מופנית לבעלי המניות של החברה, הפניית תשומת לב לגבי חששות משמעותיים בנוגע לנאותות מוסכמות העסק החי. אותה "הערת עסק חי" מוגדרת בגילוי דעת 58 כהערה שמוסיף רואה החשבון המבקר, על פי שיקול דעתו, בדרך של הפניית תשומת לב וזאת כאשר קיימים ספקות משמעותיים בדבר המשך קיומו של הגוף המבוקר כעסק חי.

הגילוי דעת מביא דוגמאות לסימני אזהרה בקשר להמשך קיומו של העסק המבוקר כעסק חי. סימני אזהרה כאלו יכולים להתקבל מהדוחות הכספיים עצמם וכן ממקורות אחרים. הגילוי דעת מפרט רשימה של סימני אזהרה שניתן לשאוב מתוך הדוחות הכספיים⁴ לרבות, גרעון בהון העצמי, פיגורים בפירעון התחייבויות שמועדן הגיע, מימוש נכסים קבועים, הסתמכות נמשכת על אשראי לטווח קצר למימון רכוש קבוע, תביעות משפטיות תלויות נגד החברה, הפסדי תפעול כבדים, תזרים מזומנים שלילי מפעולות ועוד. כמו כן, הגילוי דעת מביא דוגמאות לסימני אזהרה שניתן לשאוב ממקורות אחרים⁵ לרבות, שינוי לרעה בתנאי אספקת סחורות, שינוי לרעה בתנאי אשראי ספקים, אי יכולת לגייס הון או מימון אחר לשם הרחבת המפעל או פיתוח מוצר חדש ליקויים בתפקוד ההנהלה ועוד.

על המבקר לשקול בזהירות ראויה את חשיבותם של סימני אזהרה שפורטו לעיל ולבחון האם הם מצביעים על ספק ניכר (Substantial Doubt) בדבר המשך קיומו של העסק ועל הצורך בבדיקות נוספות. כמו כן, על המבקר להביא בחשבון בשיקוליו גם סימנים המצביעים על סיכוייו של העסק להמשיך כעסק חי (להלן גורמים מקלים) וכן עליו לשקול את תכנית ההנהלה לטיפול במצב⁶. דוגמאות לגורמים מקלים לרבות, תחזית סבירה של תזרים מזומנים חיובי מפעולות בעתיד הנראה לעין (תקופה של שנה), תחזית סבירה לרווחים בעתיד הנראה לעין, מקורות לאשראי נוח, אפשרויות לגיוסי הון ועוד⁷.

לאחר שהמבקר קיבל את כל המידע ובחן את השפעת תכניות ההנהלה וגורמים מקלים אחרים, יחליט אם הספקות המשמעותיים שהתעוררו בדבר המשך קיומו של העסק המבוקר כעסק חי באו על פתרונם באופן משביע רצון ובהתאם לכך הגיע המבקר למסקנה כי הנחת העסק החי היא נאותה בגלל קיומם של גורמים מקלים, ישקול אם לתת גילוי בדוחות הכספיים לתוכניות אלו ולגורמים המקלים וכן הפניית תשומת לב בסוף דין וחשבון המבקרים לביאור הרלוונטי בדוחות הכספיים.

⁴ סעיף 8.1 בגילוי דעת 58 – העסק החי של לשכת רואי חשבון בישראל.

⁵ סעיף 8.2 בגילוי דעת 58 – העסק החי של לשכת רואי חשבון בישראל.

⁶ סעיף 9 בגילוי דעת 58 – העסק החי של לשכת רואי חשבון בישראל.

⁷ סעיף 9.1 בגילוי דעת 58 – העסק החי של לשכת רואי חשבון בישראל.